

Autorský zákon a elektronické služby knihoven

13.10.2011

Plzeň

Regionální funkce knihoven 2011

Vít Richter

Národní knihovna ČR

Hlavní témata

- **Osobnostní a majetková práva**
 - **Doba trvání majetkových práv**
- **Vystavení autorských děl na internetu**
- **Půjčování eknih**
- **Rozmnožování - zhotovení digitální kopie**
 - **Pro osobní potřebu**
 - **Elektronické dodávání dokumentů**
 - **Kopie pro archivní účely, kopie z KF**
- **Možnosti novely AZ**

Autorský zákon stanoví

- Výlučné právo autora rozhodnout o užití díla
- Povinnost platit autorovi odměnu za užití díla

- Výjimky z výlučného práva - užití pro osobní potřebu, knihovny, archivy, školy, vědecké instituce (§37):
 - Omezení výlučného práva autora
 - Osvobození od povinnosti platit odměnu

Osobnostní práva

Rozhodnutí o zveřejnění

Rozhodnutí o dalším užití

Právo na nedotknutelnost

Majetková práva

Právo dílo užít

Právo na rozmnožování § 13

Právo na rozšiřování § 14

Právo na pronájem § 15

Právo na půjčování § 16

Právo na vystavování § 17

Právo na sdělování veřejnosti § 18

Doba trvání majetkových práv

Autor	70 let od smrti
Anonymní díla	70 let od zveřejnění
Vydavatel	50 let od vydání
Výkonný umělec	50 (75) let od zveřejnění výkonu
Výrobce zvukového a zvukově obrazového záznamu	50 let od pořízení záznamu
Právo rozhlasového a televizního vysílatele	50 let po prvním vysílání
Právo pořizovatele databáze	15 let od poslední aktualizace
První zveřejnění volného nezveřejněného díla	25 let

Vystavení v Internetu

- **Vlastní [zaměstnanecké] dílo, databáze**
 - pokud na základě dohody o provedení práce, třeba v ní takové užití smluvit
- **Autorská díla s uzavřenou licenci**
- **Volná autorská díla**
 - **co je to volné dílo?**
 - **konvenčně do roku vydání 1883 (*zpravidla periodika*)**
 - podstatná část novodobého obsahu Digitální knihovny (bez ohledu na případné další vztahy mezi knihovnami) ani **nemůže být knihovnami sdílena**, pokud nemají ve fondu tentýž dokument
 - *(totéž se týká případného postoupení kopií mikrofilmových apod. reformátů)*

E-kniha a P-kniha

- p-kniha – hmotný nosič – papír, CD, DVD
- e-kniha = autorské dílo slovesné (jako nehmotný statek), které není distribuováno na hmotném nosiči
- Nakládání s e-knihou podléhá jinému právnímu režimu, než je tomu u p-knih
 - p-kniha = půjčování – knihovní licence §37
 - e-kniha - § 18 právo na sdělování veřejnosti

§ 18 právo na sdělování veřejnosti

- (1) Sdělováním díla veřejnosti se rozumí zpřístupňování díla v nehmotné podobě, živě nebo ze záznamu, po drátě nebo bezdrátově.
- (2) Sdělováním díla veřejnosti je také zpřístupňování díla veřejnosti způsobem, že kdokoli může mít k němu přístup na místě a v čase podle své vlastní volby **zejména počítačovou nebo obdobnou sítí.**
- (4) Sdělováním díla veřejnosti **nedochází k vyčerpání práva autora na sdělování díla veřejnosti.**

Jak je možno nakládat s e-knihami

- E-knihy jsou šířeny sdělováním veřejnosti
- Je možno s nimi nakládat pouze v souladu s licencí
- Pokud není licence udělena, řídí se užití dle zákona - § 30 odst. 1 a odst. 2 AZ
 - Zhotovení rozmnoženiny pro osobní potřebu fyzické osoby
 - Cílem nesmí být obchodní prospěch

E-knihy NELZE

- **zdědit, půjčit ani darovat, a to dokonce ani v případě, že je zapůjčíte či darujete spolu se čtečkou, pokud se čtečkou nebyly pořízeny.**
- **tisknout, pokud to vydavatel nepovolil.**
- **prodat čtečku s e-knihami, které jste do ní nahráli po jejím nákupu.**
- **je zbavit DRM, abyste je mohli použít na jiném zařízení, ačkoliv jste za e-knihu zaplatili.**

Budou knihovny půjčovat e-knihy?

- **Volná díla – bez omezení**
- **Díla chráněná AZ**
 - Pouze v rámci licence udělené držitelem práv (autor, vydavatel, distributor)
- **Amazon – OwerDrive – 15 000 knihoven, Onleihe...**
- **WOOKY, eReading?????**

Zhotovení digitální kopie autorsky chráněného díla

Uživatel

- Pro osobní potřebu
(netýká se software, databáze)

Knihovna

- Pro archivní účely
- Kopie díla z vlastního fondu
- Kopie pro EDD – elektronické dodávání dokumentů

Zhotovení digitální kopie pro uživatele

- **Bez omezení je možno zhotovovat digitální kopie volných děl (i za úplatu)**
- **Knihovny ani jiné instituce nemají licenci na zhotovení digitální kopie autorsky chráněných děl**
- **Kopírování uživatelem, např. digitální fotoaparátem**
 - **pro vlastní potřebu fyzické i právnické osoby**
 - **zpravidla textové dokumenty**
 - **knihovna může zakázat - majetková práva**
- **Používání skeneru v knihovně?**
 - **Bez pomoci knihovníka a bezplatně**
- **Co se nesmí: u zvukového a AV záznamu je knihovna povinna zamezit *možností* zhotovit kopii (bez rozdílu, zda jde z hlediska knihovny o prezenční, či absenční výpůjčku)**

Kopie pro archivní a konzervační účely

- **Možno zhotovit kopii zveřejněného autorského díla kromě počítačového programu a databáze:**
 - **Pro archivní a konzervační účely**
 - bez omezení formy kopie
 - nelze zhotovit na konkrétní požadavek uživatele
 - **Způsob užití (zpřístupnění)**
 - Za účelem náhrady v budoucnu možná poškozeného nebo ztraceného předmětu
 - Prezenční zpřístupnění – na místě samém??
 - Uplatňujeme výklad, že alespoň zpřístupňování kopií zdrojů oprávněně nekomerčně šířených na Internetu v lokální počítačové síti je fair use

Téma pro novelu:

WebArchiv – zpřístupnění archivovaných webových stránek

- **Kdo a kde bude moci využívat WebArchiv?**
- **Pouze v jedné knihovně?**
- **V knihovnách s právem povinného výtisku?**
- **Ve všech knihovnách na místě samém?**

Kopie z KF pro potřebu knihovny

- Kopie (digitální+mikrofilm) zveřejněného autorského díla kromě počítačového programu a databáze, a to ve formě zpřístupňované **na technickém zařízení** (počítač, čtečka, přehrávač)
 - **Dokument musí být součástí fondu!!**
 - vyloučeny jsou dokumenty získané na základě licence či takové, při jejichž prodeji bylo takové užití vyloučeno
 - **Způsob zpřístupňování**
 - pouze v prostorách knihovny (školy) atd.
 - jednotlivcům pro účely výzkumu nebo soukromého studia
 - povinnost zamezit zhotovení digitální kopie uživatelem
 - lze zhotovit tiskový výstup na objednávku

Téma pro novelu:

Je možno digitální kopie sdílet, pokud mám dokument ve svém fondu?

- **Maďarsko – digitální kopie mohou zpřístupňovat všechny knihovny na místě samém**

Meziknihovní reprografické služby a EDD

- **MRS (na papíře, mikrofilmu atd.) žádný rozdíl oproti přítomnosti čtenáře v knihovně**
- **Přímé dodávání kopií (DoDo), jde-li o dodávku poštou nebo faxem**
- **EDD - Elektronické dodávání dokumentů – zásadní odlišnost**
 - **z hlediska AZ zcela jiné užití – „on demand“**
 - **od 1.2.2009 – uzavřena licenční smlouva s Dilia a službu EDD – platí pro knihovny dle KZ**
 - **hlavní poskytovatelé - Virtuální polytechnická knihovna, Národní knihovna, Národní pedagogická knihovna, SVK Hradec Králové**
 - **služba se poskytuje výhradně pro fyzické osoby**
 - **vyňata díla, pokud jsou dodávána on-line na základě licence (vydavatelem...) nebo pokud to vydavatel apod. zakázal**
- **Sazby odměn za EDD**
 - **5,- Kč za jednu stranu**
 - **Nad 5 stran paušální sazba 100,- Kč**

Jiná oprávnění pro knihovny

➤ Knihovní katalog

- reprodukce obálky
- zařadit do katalogu, včetně zpřístupnění veřejnosti
 - kvalita, jež neumožní hospodářské/komerční zneužití
- obsah
 - * včetně možnosti vyhledávání

➤ Oprávnění knihovny obejít "účinné technické prostředky ochrany" při zhotovování kopií

- pro knihovnu (pro archivní a konzervační účely, pro náhradu ztraceného nebo poškozeného dokumentu)
- pro uživatele se zdravotním postižením

Digitalizace knihovních fondů a jejich zpřístupnění na internetu

- **Volné dílo = 70 let od smrti autora**
 - **Všichni autoři kteří zemřeli před rokem 1941**
 - **Tichá dohoda:**
 - Noviny jako anonymní dílo = 70 let od jejich zveřejnění
 - Smlouva o EDD – volné je to, co bylo vydáno před více než 100 lety, tj. před rokem 1911
- **Problémy**
 - **Jak nalézt žijící autory, jak se s nimi spojit?**
 - **Jak nalézt dědice autorů?**
 - **Kdy autor zemřel?**
 - Báze národních autorit?
 - **Kolektivní správci – údaje o zastupovaných autorech**

Současný stav

- **Knihovny mohou digitalizovat**
 - Pro archivní a konzervační účely
 - Vše, co mají ve svém fondu
- **Zpřístupnění:**
 - Pouze na místě samém a na zařízeních, které neumožní zhotovení digitální kopie
 - Uzavírání pouze individuálních licenčních smluv s autory
 - Jak nalézt žijící autory, jak se s nimi spojit?
 - Jak nalézt dědice autorů?
 - Kdy autor zemřel?
- **Není možné uzavřít hromadné licenční smlouvy**

Jak získat licenci?

- **Osiřelá díla (*orphan works*)**
 - Dílo, jehož autor není znám nebo nelze zjistit jeho bydliště nebo pobyt.
- **Dílo nedostupné na trhu (*out-of-print works*)**
 - Dílo o němž jeho autor, jakož i další nositel práv prohlásí, že není komerčně dostupné.
 - Francie: Vydání je považováno za rozebrané, jestliže dva požadavky na dodávku exemplářů zaslané nakladateli nejsou uspokojeny během tří měsíců.
 - SRN: Dílo je nedostupně na trhu 2 roky.

Možnosti řešení

- **Licencování osiřelých děl**
 - **Pečlivé zjišťování**
 - **Využití spíše pro komerční účely**
- **Licencování děl nedostupných na trhu??**
- **Zpřístupnění výsledků hromadné digitalizace není kompatibilní s uzavíráním individuálních smluv**
- **Kolektivní správce**
 - **Uděluje licence**
 - **Vybírá a vyplácí odměny**

Hromadné licenční smlouvy

- **Možnost uzavírání hromadných licenčních smluv za knihovny**
 - **NK ČR, kolektivní správce, zástupce vydavatelů**
- **Oprávnění kolektivního správce k uzavírání hromadných licenčních smluv**
 - **Rozšířená kolektivní správa: kolektivní správce zastupuje všechny autory – domácí, zahraniční...**
- **Chybí platforma pro dohadování hromadných licenčních smluv**

Co prosazujeme do novely AZ

- **Možnost uzavírání kolektivních licenčních smluv pro sdělování veřejnosti**
- **Sdílení digitalizovaných děl všemi knihovnami**
- **Zákonná licence pro zpřístupnění digitalizovaných děl ve všech knihovnách na místě samém + odměna autorům**
- **Zpřístupnění WebArchivu ve všech knihovnách na místě samém**

Autorský zákon a elektronické služby knihoven

13.10.2011

Plzeň

Regionální funkce knihoven 2011

Vít Richter

Národní knihovna ČR